

Úvod do historie evropských jazyků

Struktura semináře

1. Rozšíření jazyků po posledním glaciálu. Refugia a hlavní jazykové skupiny (prajazyky).

Příčiny šíření jazyků z jednotlivých refugií. Bylo stěhování národů? Historická vazba jazyka na kulturu a její důkazy. Rezidua původních areálů jazykových rodin v současných jazycích.

2. Charakteristika dnešních evropských jazykových rodin.

Indoevropské a uralské jazyky a hlavní rozdíly mezi nimi na úrovni fonetické, morfologické a syntaktické. Podrobnější členění, jazykové skupiny, nářečí, počet mluvčích. Vzájemná ne/srozumitelnost. Záhada izolovaných jazyků.

3. Indoevropská jazyková rodina.

Základní charakteristika, rody, flexe, izolačnost. Hlavní skupiny - germánské, slovanské, románské, keltské jazyky. Podrobnější tzv. genetické členění a jeho kritéria. Slovní zásoba a sémantika. Determinace jazyka a nářečí. Kulturní ne/sjednocenost Evropy v různých obdobích a její korelace s jazykem. Tzv. "zakladatelský efekt" (islandština, latina). Konzervovaná nářečí (rumunština, rétorománština).

4. Uralská jazyková rodina.

Postavení ugrofinských jazyků v uralské rodině. Základní charakteristika ugrofinských jazyků, aglutinace, podstata slovesa. Hlavní skupiny - fenické, ugrické. Zeměpisné vlivy, mýtus o "zátočině Volgy" (domnělé kolébky uralských jazyků). Historická ohrožení, mrtvé a vymírající jazyky. Současné ugrofinské jazyky, užití písma (latinka, cyrilice), jazyky bez písma.

5. Vzájemné ovlivňování jazyků. Lidská snaha o dorozumění. Závěrečná reflexe.

Divergence a konvergence jazyků. Prestižní jazyk a jeho důsledky (substrát, superstrát). Změna jazyka. Lingua franca, pidgin, kreol. Existuje světový jazyk? Umělé jazyky, jejich podstata a postavení.

Doporučená literatura:

Čermák, F.: JAZYK A JAZYKOVĚDA
Berkov, V.P.: SOUČASNÉ GERMÁNSKÉ JAZYKY
Machovec, M.: INDOEVROPANÉ V PRAVLASTI
Balhar, J. – Jančák, P.: ČESKÝ JAZYKOVÝ ATLAS

Forma:

Přednáška s prezentací (s využitím fotografií, obrázků, map a textů).

Tištěný syllabus pro každou lekci. Během přednášek je možné klást doplňující dotazy.

Lektor:

PhDr. Ing. Václav Fred Chvátal,

absolvent Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, obor ugrofinská filologie (magisterská státní závěrečná zkouška 2003, rigorózní zkouška v oboru filologie 2004), absolvent Lesnické fakulty Vysoké školy zemědělské v Brně (inženýrská státní závěrečná zkouška 1990), absolvent stipendijního studia kulturní antropologie University v Jyväskylä a Alkio-opisto Korpilahti, Finsko (2001), absolvent postgraduálního kurzu muzeologie Školy muzejní propedeutiky AMG Praha (2012).

Pracuje v Muzeu Českého lesa v Tachově od roku 2002 jako speciální historik a dokumentátor židovských památek.

V letech 2007-2010 provedl úplnou dokumentaci a překlady hebrejských epitafů z hebrejštiny a dalších jazyků do finštiny na historickém území Finska (grantový projekt Finnish Culture Foundation).

V letech 2003-2011 vedl historické semináře na téma judaismus, židovské památky a hebrejská epigrafika pro studenty Gymnázia v Tachově (celkem 9 jednosemestrálních kursů).

V letech 2014 a 2016 přednášel na mezinárodních konferencích Společnosti pro židovskou genealogii v USA (celkem 4 přednášky, Salt Lake City 2014, Seattle 2016).

Vlastní publikace související s tématem výuky (výběr):

Chvátal, V.F.: ELIAS LÖNNROT A KALEVALA. In: Natura 5/1994, Tachov 1994.

Chvátal, V.F.: LUONTO ON KULTTUURIN POHJA. In: Korpilahti - paikkallislehti 12/2000, Korpilahti 2000.

Chvátal, V.F. – Grusová, P. – Pänkälä, M.: SIDÄMIST PÖLAM - LĪVÖKĪEL SÖNÄ VÖLA, RÖKSÖNÄRÖNTÖZ JA GRAMÄTIK.

Studentská rada Filozofické fakulty UK, Univerzita Karlova, Praha 2002.

Chvátal, V.F.: LIDOVÉ NÁZVY ROSTLIN NA ÚZEMÍ OBCE KORPILAHTI. Diplomová práce (208 s.), Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2003.

Chvátal, V.F.: SLOVNÍČEK ODBORNÝCH PŘÍRODOVĚDECKÝCH VÝRAZŮ, FINSKO - ČESKÝ A ČESKO - FINSKÝ. Nákladem vlastním, Tachov 2003.

Chvátal, V.F.: KANSANKIELISET KASVINNIMET KORPILAHDEN KUNNAN ALUEELLA. Pro gradu. Lyhennelly suomennos (187 s.). Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2004.

Chvátal, V.F.: SUOMI-TŠEKKI JA TŠEKKI-SUOMI LUONNONTIETEELLINEN SANAKIRJA / FINSKO-ČESKÝ A ČESKO-FINSKÝ PŘÍRODOVĚDNÝ SLOVNÍK. Nakladatelství Českého lesa, Domažlice 2004.

Chvátal, V.F.: LUONTOSANAKIRJAA LAATIMASSA. In: Näköala Tšekkiin 1/2006, Suomi-Tšekki seura, Helsinki 2006.